

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Природоохоронне законодавство та екологічне право
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	юридичний факультет. Кафедра міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства
Розробник(и)	Чурилова Тетяна Миколаївна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 5 семестру
Обсяг навчальної дисципліни	5 кред. ЄКТС, 150 год., з яких 64 год. становить контактна робота з викладачем (32 год. лекцій, 32 год. практичних занять), 86 годин становить самостійна робота
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Екологія та охорона навколишнього середовища"
Передумови для вивчення дисципліни	Загальна екологія (та неоекологія), Грунтознавство, Ландшафтознавство
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є досягнення студентами сучасного конструктивного, фундаментального мислення та системи спеціальних знань у галузі екологічного права, застосуванні інструментів охорони довкілля, захисту екологічних прав, раціонального використання природних ресурсів в Україні.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна частина екологічного права. Предмет, методи, принципи, джерела екологічного права. Власницькі відносини.
--

Тема 1 Екологічне право України – комплексна галузь права: загальна характеристика.

Екологічна функція держави в сучасних умовах. Концепція національної екологічної політики України. Рациональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки – мета екологічної політики держави. Предмет екологічного права України. Поняття та види екологічних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти екологічних правовідносин. Методи екологічного права. Принципи екологічного права. Функції екологічного права. Поняття та система екологічного права. Співвідношення екологічного, природоресурсного та природоохоронного права.

Тема 2 Екологічне право України – комплексна галузь права: джерела екологічного права.

Поняття джерел екологічного права та їх види. Природоресурсові закони та кодекси як диференційовані джерела екологічного права. Природоохоронні закони України як комплексні джерела екологічного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Екологічні стандарти у системі джерел екологічного права. Джерела права екологічної безпеки. Міжнародно-правові акти у системі джерел екологічного права. Проблеми імплементації міжнародних еколого-правових норм в екологічне законодавство України. Адаптація національного екологічного законодавства до екологічного законодавства Європейського Союзу. Місце роз'яснень вищих судових інстанцій щодо застосування екологічного законодавства у системі джерел екологічного права.

Тема 3 Екологічні права та обов'язки громадян.

Загальна характеристика екологічних прав та обов'язків громадян. Поняття та види екологічних прав та обов'язків громадян. Характеристика екологічних прав громадян. Особливості реалізації галузевих та міжгалузевих екологічних прав громадян. Загальні та спеціальні обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища. Поняття і види гарантій реалізації екологічних прав громадян та додержання екологічних обов'язків. Правові форми захисту екологічних прав громадян.

Тема 4 Право власності на природні ресурси.

Поняття та основні ознаки права власності на природні ресурси. Особливості відносин права власності на природні ресурси. Об'єктивне та суб'єктивне право власності на природні ресурси. Об'єкти та суб'єкти права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси. Особливості права державної власності на природні ресурси. Загальна характеристика права комунальної власності на природні ресурси. Правові засади права приватної власності на природні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси. Форми і методи охорони та захисту права власності на природні ресурси.

Тема 5 Право природокористування.

Поняття та види права природокористування. Принципи права природокористування. Пріоритети права природокористування. Об'єктивне та суб'єктивне право природокористування. Право загального та спеціального природокористування. Особливості права орендного природокористування. Об'єкти та суб'єкти права природокористування. Зміст права природокористування. Права та обов'язки суб'єктів права природокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування. Значення договорів у виникненні права природокористування.

Модуль 2. Загальна частина екологічного права. Правові засади управління, економіко-правового механізму та юридичної відповідальності в галузі екології.

Тема 6 Правові засади екологічного управління.

Поняття, ознаки і зміст екологічного управління. Види та форми екологічного управління. Система екологічного управління. Органи державного, самоврядного та громадського екологічного управління та їх компетенція. Поняття та види функцій екологічного управління. Стандартизація та нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Організація здійснення оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки. Екологічний контроль та моніторинг. Екологічне інформаційне забезпечення. Екологічна сертифікація. Цілі сталого розвитку ООН і екологічне управління в країнах світу.

Тема 7 Економіко-правовий механізм в галузі екології.

Поняття і юридичні ознаки економіко-правового механізму в галузі екології. Економічні методи в системі державно-правового регулювання екологічних правовідносин в Україні та досвід зарубіжних країн. Склад і зміст економіко-правового механізму в галузі екології. Плата за спеціальне природокористування: види та форма справляння. Правова природа зборів за використання природних ресурсів. Ліміти використання природних ресурсів та скидів забруднюючих речовин як складові економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Екологічне оподаткування в Україні і зарубіжних державах. Правові засади продажу квот на викиди парникових газів у контексті реалізації положень Рамкової конвенції про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї. Паризька кліматична угода: засади імплементації в державах-учасниках. Система фінансування природоохоронних заходів. Екологічне страхування та екологічний аудит: порівняльно-правові аспекти. Правове стимулювання екологічно спрямованої діяльності: кращі світові практики і перспективи для України

Тема 8 Юридична відповідальність як засіб реалізації екологічного права.

Поняття відповідальності в екологічному праві. Види та зміст відповідальності за екологічні правопорушення. Підстави та умови виникнення відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства. Правова характеристика екологічних правопорушень та їх класифікація. Проблеми застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення. Кримінальна відповідальність за порушення вимог екологічного законодавства. Правові форми еколого-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення. Специфіка відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями. Особливості відшкодування шкоди, заподіяної порушенням екологічного законодавства володільців джерел підвищеної небезпеки. Правові засади способів компенсації шкоди за екологічним законодавством. Правові форми профілактики екологічних правопорушень і злочинів. Роль судових інстанцій у застосуванні норм про відповідальність за порушення вимог екологічного законодавства.

Модуль 3. Особлива частина екологічного права. Природоресурсове право.

Тема 9 Правовий режим використання та охорони земель в Україні.

Право власності на земельні ділянки. Право землекористування. Особливості правового режиму земель різних категорій. Види відповідальності за земельні правопорушення. Цільове призначення. Особливості поділу земель на категорії. Організаційне та функціональне забезпечення управління в сфері використання та охорони земель. Охорона земель в системі заходів охорони природних ресурсів. Особливості кваліфікації окремих порушень земельного законодавства. Вирішення земельних спорів. Екологічні імперативи використання земельних ресурсів.

Тема 10 Правовий режим використання та охорони надр в Україні.

Юридична природа надр та корисних копалин, їх класифікація. Поняття та види надрокористування. Суб'єктно-об'єктний склад відносин надрокористування. Права та обов'язки надрокористувачів. Порядок спеціального надрокористування: геологічне вивчення, дослідно-промислова розробка, видобування корисних копалин та інші види використання. Управління в галузі використання та охорони надр. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.

Тема 11 Правовий режим використання та охорони вод в Україні.

Поняття вод та водних об'єктів. Їх класифікація. Поняття та види водокористування. Суб'єктно-об'єктний склад відносин водокористування. Права та обов'язки водокористувачів. Правові титули та особливості права спеціального водокористування. Особливості управління в сфері використання та охорони вод. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Тема 12 Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів в Україні.

Юридична природа лісу та лісових ресурсів. Право лісокористування та його види. Суб'єкти та об'єкти лісокористування. Права та обов'язки лісокористувачів. Управління в сфері використання та охорони лісів. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

Тема 13 Правовий режим використання та охорони рослинного та тваринного світу в Україні.

Об'єкти рослинного світу: юридичне поняття та види. Правові титули використання об'єктів рослинного світу. Права та обов'язки власників та користувачів об'єктів рослинного світу. Особливості використання об'єктів рослинного світу, що підлягають особливій охороні. Особливості управління в сфері використання та охорони об'єктів рослинного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ. Об'єкти тваринного світу: юридичне поняття та види. Право використання тваринного світу, його форми та види. Суб'єкти користування об'єктами тваринного світу та їх правовий статус. Права та обов'язки власників та користувачів об'єктів тваринного світу. Особливості використання об'єктів тваринного світу, що підлягають особливій охороні. Особливості управління в сфері охорони та використання об'єктів тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

Тема 14 Атмосфероохоронне право України

Атмосферне повітря, повітряний простір, космос: юридичне поняття та співвідношення. Стандартизація та нормування в сфері охорони атмосферного повітря. Особливості управління в сфері охорони та використання атмосферного повітря. Регламентація шумового, радіаційного та інших видів забруднень атмосферного повітря. Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря.

Тема 15 Правовий режим використання та охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду за законодавством України.

Поняття правового режиму природно-заповідного фонду як об'єкта правового регулювання, охорони та використання. Склад і класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду за чинним законодавством. Форми права власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Правові форми та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Права громадян у галузі охорони і використання природно-заповідного фонду. Особливості управління в галузі організації, охорони і використання природно-заповідного фонду. Правовий режим окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Тема 16 Правове регулювання поводження з відходами

Поняття та класифікація відходів. Правове регулювання сфери поводження з відходами. Міжнародні та європейські стандарти поводження з відходами. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Застосовувати та тлумачити екологічне законодавство при вирішенні практичних завдань щодо реалізації екологічних проєктів на державному та міжнародному рівнях.
PH2	Визначати стратегії проведення громадських слухань та громадських обговорень з широкого кола екологічних питань.
PH3	Знати засади правового регулювання комплексних природоохоронних заходів, зокрема пов'язаних з охороною об'єктів довкілля, користуватися сучасними інформаційними системами стосовно питань правової охорони таких об'єктів.
PH4	Відмежовувати екологічні правовідносини від інших видів правовідносин; аналізувати та застосовувати норми екологічного права.
PH5	Аналізувати судову практику зі спорів, що виникають з екологічних відносин; вирішувати складні практичні ситуації, що вимагають подолання правових колізій

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.
Для спеціальності 101 Екологія:

ПР1	Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.
ПР16	Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
ПР17	Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.
ПР20	Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.
ПР24	Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

7. Види навчальних занять та навчальної діяльності

7.1 Види навчальних занять

<p>Тема 1. Екологічне право України – комплексна галузь права: загальна характеристика.</p>
<p>Лк1 "Екологічне право України – комплексна галузь права: загальна характеристика." (денна)</p> <p>Екологічна функція держави в сучасних умовах. Концепція національної екологічної політики України. Раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки – мета екологічної політики держави. Предмет екологічного права України. Поняття та види екологічних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти екологічних правовідносин. Методи екологічного права. Принципи екологічного права. Функції екологічного права. Поняття та система екологічного права. Співвідношення екологічного, природоресурсного та природоохоронного права.</p>
<p>Пр1 "Екологічне право України – комплексна галузь права: загальна характеристика." (денна)</p> <p>Екологічна функція держави в сучасних умовах. Концепція національної екологічної політики України. Раціональне використання природних ресурсів, охорона довкілля та гарантування екологічної безпеки – мета екологічної політики держави. Предмет екологічного права України. Поняття та види екологічних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин. Суб'єкти та об'єкти екологічних правовідносин. Методи екологічного права. Принципи екологічного права. Функції екологічного права. Поняття та система екологічного права. Співвідношення екологічного, природоресурсного та природоохоронного права. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.</p>
<p>Тема 2. Екологічне право України – комплексна галузь права: джерела екологічного права.</p>

Лк2 "Екологічне право України – комплексна галузь права: джерела екологічного права." (денна)

Конституція України як основне джерело екологічного права. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” як інтегроване джерело екологічного права. Інші інтегровані джерела екологічного права. Природоресурсові закони та кодекси як диференційовані джерела екологічного права. Природоохоронні закони України як комплексні джерела екологічного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Екологічні стандарти в системі джерел екологічного права. Міжнародно-правові акти у системі джерел екологічного права. Проблеми імплементації міжнародних еколого-правових норм в екологічне законодавство України. Місце роз’яснень вищих судових інстанцій щодо застосування екологічного законодавства у системі джерел екологічного права.

Пр2 "Екологічне право України – комплексна галузь права: джерела екологічного права." (денна)

Конституція України як основне джерело екологічного права. Закон України “Про охорону навколишнього природного середовища” як інтегроване джерело екологічного права. Інші інтегровані джерела екологічного права. Природоресурсові закони та кодекси як диференційовані джерела екологічного права. Природоохоронні закони України як комплексні джерела екологічного права. Підзаконні нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Екологічні стандарти в системі джерел екологічного права. Міжнародно-правові акти у системі джерел екологічного права. Проблеми імплементації міжнародних еколого-правових норм в екологічне законодавство України. Місце роз’яснень вищих судових інстанцій щодо застосування екологічного законодавства у системі джерел екологічного права. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 3. Екологічні права та обов’язки громадян.

Лк3 "Екологічні права та обов’язки громадян" (денна)

Загальна характеристика екологічних прав та обов’язків громадян. Поняття та види екологічних прав та обов’язків громадян. Характеристика екологічних прав громадян. Особливості реалізації галузевих та міжгалузевих екологічних прав громадян. Загальні та спеціальні обов’язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища. Поняття і види гарантій реалізації екологічних прав громадян та додержання екологічних обов’язків. Правові форми захисту екологічних прав громадян.

Пр3 "Екологічні права та обов’язки громадян" (денна)

Загальна характеристика екологічних прав та обов’язків громадян. Поняття та види екологічних прав та обов’язків громадян. Характеристика екологічних прав громадян. Особливості реалізації галузевих та міжгалузевих екологічних прав громадян. Загальні та спеціальні обов’язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища. Поняття і види гарантій реалізації екологічних прав громадян та додержання екологічних обов’язків. Правові форми захисту екологічних прав громадян. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 4. Право власності на природні ресурси.

Лк4 "Право власності на природні ресурси." (денна)

Поняття та основні ознаки права власності на природні ресурси. Особливості відносин права власності на природні ресурси. Об'єктивне та суб'єктивне право власності на природні ресурси. Об'єкти та суб'єкти права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси. Форми і методи охорони та захисту права власності на природні ресурси.

Пр4 "Право власності на природні ресурси" (денна)

Поняття та основні ознаки права власності на природні ресурси. Особливості відносин права власності на природні ресурси. Об'єктивне та суб'єктивне право власності на природні ресурси. Об'єкти та суб'єкти права власності на природні ресурси. Зміст права власності на природні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси. Форми і методи охорони та захисту права власності на природні ресурси. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 5. Право природокористування.

Лк5 "Право природокористування." (денна)

Поняття та види права природокористування. Принципи права природокористування. Пріоритети права природокористування. Об'єктивне та суб'єктивне право природокористування. Право загального та спеціального природокористування. Особливості права орендного природокористування. Об'єкти та суб'єкти права природокористування. Зміст права природокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування.

Пр5 "Право природокористування." (денна)

Поняття та види права природокористування. Принципи права природокористування. Пріоритети права природокористування. Об'єктивне та суб'єктивне право природокористування. Право загального та спеціального природокористування. Особливості права орендного природокористування. Об'єкти та суб'єкти права природокористування. Зміст права природокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 6. Правові засади екологічного управління.

Лк6 "Правові засади екологічного управління" (денна)

Поняття, ознаки і зміст екологічного управління. Види та форми екологічного управління. Система екологічного управління. Органи державного, самоврядного та громадського екологічного управління та їх компетенція. Поняття та види функцій екологічного управління. Стандартизація та нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Організація здійснення оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки. Екологічний контроль та моніторинг. Екологічне інформаційне забезпечення. Екологічна сертифікація. Цілі сталого розвитку ООН і екологічне управління в країнах світу.

Пр6 "Правові засади екологічного управління." (денна)

Поняття, ознаки і зміст екологічного управління. Види та форми екологічного управління. Система екологічного управління. Органи державного, самоврядного та громадського екологічного управління та їх компетенція. Поняття та види функцій екологічного управління. Стандартизація та нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища. Організація здійснення оцінки впливу на довкілля та стратегічної екологічної оцінки. Екологічний контроль та моніторинг. Екологічне інформаційне забезпечення. Екологічна сертифікація. Цілі сталого розвитку ООН і екологічне управління в країнах світу. Вирішення кейсів. Дискусія з елементами аналізу.

Тема 7. Економіко-правовий механізм в галузі екології.

Лк7 "Економіко-правовий механізм в галузі екології в Україні" (денна)

Поняття і юридичні ознаки економіко-правового механізму в галузі екології. Економічні методи в системі державно-правового регулювання екологічних правовідносин в Україні та досвід зарубіжних країн. Склад і зміст економіко-правового механізму в галузі екології. Плата за спеціальне природокористування: види та форма справляння. Правова природа зборів за використання природних ресурсів. Ліміти використання природних ресурсів та скидів забруднюючих речовин як складові економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Екологічне оподаткування в Україні і зарубіжних державах. Правові засади продажу квот на викиди парникових газів у контексті реалізації положень Рамкової конвенції про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї. Паризька кліматична угода: засади імплементації в державах-учасниках. Система фінансування природоохоронних заходів. Екологічне страхування та екологічний аудит: порівняльно-правові аспекти. Правове стимулювання екологічно спрямованої діяльності: кращі світові практики і перспективи для України

Пр7 "Економіко-правовий механізм в галузі екології." (денна)

Поняття і юридичні ознаки економіко-правового механізму в галузі екології. Плата за спеціальне природокористування: види та форма справляння. Правова природа зборів за використання природних ресурсів. Ліміти використання природних ресурсів та скидів забруднюючих речовин як складові економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Екологічне оподаткування в Україні і зарубіжних державах. Система фінансування природоохоронних заходів. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 8. Юридична відповідальність як засіб реалізації екологічного права.

Лк8 "Юридична відповідальність як засіб реалізації екологічного права України" (денна)

Поняття відповідальності в екологічному праві. Види та зміст відповідальності за екологічні правопорушення. Підстави та умови виникнення відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства. Правова характеристика екологічних правопорушень та їх класифікація. Проблеми застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення. Кримінальна відповідальність за порушення вимог екологічного законодавства. Правові форми еколого-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення. специфіка відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями.

Пр8 "Юридична відповідальність як засіб реалізації екологічного права." (денна)

Поняття відповідальності в екологічному праві. Види та зміст відповідальності за екологічні правопорушення. Підстави та умови виникнення відповідальності за порушення вимог екологічного законодавства. Правова характеристика екологічних правопорушень та їх класифікація. Проблеми застосування дисциплінарної відповідальності за екологічні правопорушення. Особливості адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення. Кримінальна відповідальність за порушення вимог екологічного законодавства. Правові форми еколого-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності за екологічні правопорушення. специфіка відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями. Вирішення кейсів.

Тема 9. Правовий режим використання та охорони земель в Україні.

Лк9 "Правовий режим використання та охорони земель в Україні" (денна)

Право власності на земельні ділянки. Право землекористування. Особливості правового режиму земель різних категорій. Види відповідальності за земельні правопорушення. Цільове призначення. Особливості поділу земель на категорії. Організаційне та функціональне забезпечення управління в сфері використання та охорони земель. Охорона земель в системі заходів охорони природних ресурсів. Особливості кваліфікації окремих порушень земельного законодавства. Вирішення земельних спорів. Екологічні імперативи використання земельних ресурсів.

Пр9 "Правовий режим використання та охорони земель в Україні" (денна)

Право власності на земельні ділянки. Право землекористування. Особливості правового режиму земель різних категорій. Види відповідальності за земельні правопорушення. Цільове призначення. Особливості поділу земель на категорії. Організаційне та функціональне забезпечення управління в сфері використання та охорони земель. Охорона земель в системі заходів охорони природних ресурсів. Особливості кваліфікації окремих порушень земельного законодавства. Вирішення земельних спорів. Екологічні імперативи використання земельних ресурсів. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 10. Правовий режим використання та охорони надр в Україні.

Лк10 "Правовий режим використання та охорони надр в Україні." (денна)

Юридична природа надр та корисних копалин, їх класифікація. Поняття та види надрокористування. Суб'єктно-об'єктний склад відносин надрокористування. Права та обов'язки надрокористувачів. Порядок спеціального надрокористування: геологічне вивчення, дослідно-промислова розробка, видобування корисних копалин та інші види використання. Управління в галузі використання та охорони надр. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.

Пр10 "Правовий режим використання та охорони надр в Україні." (денна)

Юридична природа надр та корисних копалин, їх класифікація. Поняття та види надрокористування. Суб'єктно-об'єктний склад відносин надрокористування. Права та обов'язки надрокористувачів. Порядок спеціального надрокористування: геологічне вивчення, дослідно-промислова розробка, видобування корисних копалин та інші види використання. Управління в галузі використання та охорони надр. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 11. Правовий режим використання та охорони вод в Україні.

Лк11 "Правовий режим використання та охорони вод в Україні." (денна)

Поняття вод та водних об'єктів. Їх класифікація. Поняття та види водокористування. Суб'єктно-об'єктний склад відносин водокористування. Права та обов'язки водокористувачів. Правові титули та особливості права спеціального водокористування. Особливості управління в сфері використання та охорони вод. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства.

Пр11 "Правовий режим використання та охорони вод в Україні." (денна)

Поняття вод та водних об'єктів. Їх класифікація. Поняття та види водокористування. Суб'єктно-об'єктний склад відносин водокористування. Права та обов'язки водокористувачів. Правові титули та особливості права спеціального водокористування. Особливості управління в сфері використання та охорони вод. Юридична відповідальність за порушення водного законодавства. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 12. Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів в Україні.

Лк12 "Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів в Україні." (денна)

Юридична природа лісу та лісових ресурсів. Право лісокористування та його види. Суб'єкти та об'єкти лісокористування. Права та обов'язки лісокористувачів. Управління в сфері використання та охорони лісів. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

Пр12 "Правовий режим використання, відтворення та охорони лісів в Україні." (денна)

Юридична природа лісу та лісових ресурсів. Право лісокористування та його види. Суб'єкти та об'єкти лісокористування. Права та обов'язки лісокористувачів. Управління в сфері використання та охорони лісів. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 13. Правовий режим використання та охорони рослинного та тваринного світу в Україні.

Лк13 "Правовий режим використання та охорони рослинного та тваринного світу за законодавством України." (денна)

Об'єкти рослинного світу: юридичне поняття та види. Правові титули використання об'єктів рослинного світу. Права та обов'язки власників та користувачів об'єктів рослинного світу. Особливості використання об'єктів рослинного світу, що підлягають особливій охороні. Особливості управління в сфері використання та охорони об'єктів рослинного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ. Об'єкти тваринного світу: юридичне поняття та види. Право використання тваринного світу, його форми та види. Суб'єкти користування об'єктами тваринного світу та їх правовий статус. Права та обов'язки власників та користувачів об'єктів тваринного світу. Особливості використання об'єктів тваринного світу, що підлягають особливій охороні. Особливості управління в сфері охорони та використання об'єктів тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ.

Пр13 "Правовий режим використання та охорони рослинного та тваринного світу в Україні." (денна)

Об'єкти рослинного світу: юридичне поняття та види. Правові титули використання об'єктів рослинного світу. Права та обов'язки власників та користувачів об'єктів рослинного світу. Особливості використання об'єктів рослинного світу, що підлягають особливій охороні. Особливості управління в сфері використання та охорони об'єктів рослинного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про рослинний світ. Об'єкти тваринного світу: юридичне поняття та види. Право використання тваринного світу, його форми та види. Суб'єкти користування об'єктами тваринного світу та їх правовий статус. Права та обов'язки власників та користувачів об'єктів тваринного світу. Особливості використання об'єктів тваринного світу, що підлягають особливій охороні. Особливості управління в сфері охорони та використання об'єктів тваринного світу. Юридична відповідальність за порушення законодавства про тваринний світ. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 14. Атмосфероохоронне право України

Лк14 "Атмосфероохоронне право України" (денна)

Атмосферне повітря, повітряний простір, космос: юридичне поняття та співвідношення. Стандартизація та нормування в сфері охорони атмосферного повітря. Особливості управління в сфері охорони та використання атмосферного повітря. Регламентація шумового, радіаційного та інших видів забруднень атмосферного повітря. Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря.

Пр14 "Атмосфероохоронне право України." (денна)

Атмосферне повітря, повітряний простір, космос: юридичне поняття та співвідношення. Стандартизація та нормування в сфері охорони атмосферного повітря. Особливості управління в сфері охорони та використання атмосферного повітря. Регламентація шумового, радіаційного та інших видів забруднень атмосферного повітря. Юридична відповідальність за порушення законодавства про атмосферне повітря. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 15. Правовий режим використання та охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду за законодавством України.

Лк15 "Правовий режим використання та охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду за законодавством України" (денна)

Поняття правового режиму природно-заповідного фонду як об'єкта правового регулювання, охорони та використання. Склад і класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду за чинним законодавством. Форми права власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Правові форми та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Права громадян у галузі охорони і використання природно-заповідного фонду. Особливості управління в галузі організації, охорони і використання природно-заповідного фонду. Правовий режим окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Пр15 "Правовий режим використання та охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду за законодавством України." (денна)

Поняття правового режиму природно-заповідного фонду як об'єкта правового регулювання, охорони та використання. Склад і класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду за чинним законодавством. Форми права власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду. Правові форми та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Права громадян у галузі охорони і використання природно-заповідного фонду. Особливості управління в галузі організації, охорони і використання природно-заповідного фонду. Правовий режим окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. Дискусія з елементами аналізу. Вирішення кейсів.

Тема 16. Правове регулювання поводження з відходами

Лк16 "Правове регулювання поводження з відходами" (денна)

Поняття та класифікація відходів. Правове регулювання сфери поводження з відходами. Міжнародні та європейські стандарти поводження з відходами. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

Пр16 "Правове регулювання поводження з відходами" (денна)

Поняття та класифікація відходів. Правове регулювання сфери поводження з відходами. Міжнародні та європейські стандарти поводження з відходами. Юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами. Аналіз Закону України "Про управління відходами". Дискусія з елементами аналізу.

7.2 Види навчальної діяльності

НД1	Обговорення кейсів
НД2	Самонавчання
НД3	Розв'язування ситуаційних задач
НД4	Участь в обговоренні-дискусії (групові та парні)
НД5	Підготовка до лекцій

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Евристичне навчання
МН2	Обмін думками (think-pair-share)
МН3	Лекції-дискусії
МН4	Аналіз конкретних ситуацій (Case-study)
МН5	Навчальна дискусія / дебати

Лекції-дискусії сприяють засвоєнню основних положень екологічного права з акцентами на проблемних та дискусійних питаннях (РН1, РН3). Аналіз конкретних ситуацій (case-study) дає можливість досліджувати правові позиції Верховного суду, практику ЄСПЛ, напрацьовувати досвід вирішення правових колізій, практичних ситуацій (РН 2, РН 4, РН 5). Обмін думками мотивує студента не лише висловлювати власну точку зору, але й змінювати її під аргументованим впливом партнерів у процесі спілкування (РН 2, РН 4, РН 5).

Евристичне навчання сприяє формуванню життєвої позиції, підвищенню комунікативних здібностей, напрацюванню креативного підходу до вирішення професійних завдань, стимулює розвиток інтуїтивного мислення, творчої уяви. Навчальна дискусія сприяє емоційному включенню до пошуку варіантів розв'язання проблеми, дозволяє навчитися толерантності, обґрунтовувати власні думки, формує навички колективної роботи.

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальні критерії	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

9.2 Методи поточного формативного оцінювання

МФО1	Опитування та усні коментарі викладача за його результатами
МФО2	Обговорення та самокорекція виконаної роботи студентами
МФО3	Розв'язування ситуаційних завдань

МФО4	Діагностичне тестування
------	-------------------------

9.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

МСО1	Складання комплексного письмового модульного контролю
МСО2	Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)
МСО3	Звіт за результатами виконання практичних робіт
МСО4	Дискусія з елементами аналізу

Контрольні заходи:

4 семестр		100 балів
МСО1. Складання комплексного письмового модульного контролю		40
		40
МСО2. Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)		30
	15x2	30
МСО3. Звіт за результатами виконання практичних робіт		15
	У якості альтернативи підсумковому звіту вирішених кейсів, студент має можливість пройти онлайн курс з отриманням сертифікату «Побутові відходи – дій зараз!» на платформі Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:IRF+WST101+2019_T2/about , або «Добробут планети: що має знати й може вміти кожен». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:WWF+WF101+2023_T1/about?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-febdigest23-wwf	15
МСО4. Дискусія з елементами аналізу		15
	15x1	15

Контрольні заходи в особливому випадку:

4 семестр		100 балів
МСО1. Складання комплексного письмового модульного контролю		40
		40
МСО2. Виконання практичного кейсу (підготовка, презентація, захист)		30
	У якості альтернативи, студент має можливість пройти тести на платформі MIX (15x2)	30
МСО3. Звіт за результатами виконання практичних робіт		30
	У якості альтернативи підсумковому звіту, студент має можливість пройти онлайн курс з отриманням сертифікату «Побутові відходи – дій зараз!» на платформі Prometheus. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:IRF+WST101+2019_T2/about , або «Добробут планети: що має знати й може вміти кожен». URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:WWF+WF101+2023_T1/about?utm_source=sendy&utm_medium=email&utm_campaign=email-febdigest23-wwf	30

Студент, який протягом навчального періоду виконав всі заплановані види навчальної роботи та за наслідками модульних атестацій набрав необхідну, яка відповідає позитивній оцінці, кількість рейтингових балів не менше 60, отримує семестрову оцінку у відповідності до набраних рейтингових балів. Складання заходу підсумкового семестрового контролю з метою підвищення позитивної оцінки не здійснюється. Студент, який протягом поточної роботи не набрав кількість рейтингових балів, що відповідає позитивній оцінці, але не менше 35 балів, зобов'язаний скласти захід підсумкового семестрового контролю, яке здійснюється після завершення останнього модульно-атестаційного циклу у семестрі або екзаменаційної сесії, якщо вона передбачена, за додатковою відомістю семестрової атестації (першою незадовільною оцінкою вважається та, що отримана за наслідками модульних атестацій, яка виставляється в основну відомість семестрової атестації). Студент має право на два складання ПСК: викладачу та комісії. У разі незадовільного складання підсумкового семестрового контролю комісії студент отримує оцінку «незадовільно» («F» за шкалою ECTS) і відраховується з університету. При успішному складанні заходу підсумкового семестрового контролю використовується оцінка «задовільно», яка засвідчує виконання студентом мінімальних вимог без урахування накопичених балів («E» за шкалою ECTS) із визначенням рейтингового балу 60. Студент, який за наслідками модульних атестацій набрав менше 35 рейтингових балів, не допускається до підсумкового семестрового контролю, отримує оцінку «незадовільно» (за шкалою ECTS – «F») і відраховується з університету.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

ЗН1	Бібліотечні фонди (зокрема віртуальний читальний зал бібліотеки СумДУ, Інституційний репозитарій eSSUIR)
ЗН2	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (проектор Epson EB-W32, екран настінний Draper 132x234 (16x9), акустична система 2,0 Gembird WSC- 611G, ПК Lenovo Think Centre E-50-00 Intel).
ЗН3	Програмне забезпечення: пошта сервісу cabinet.sumdu.edu.ua (для підтримки дистанційного навчання - Google-сервіси).

10.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Краснова М. В. Екологічне право України. Загальна частина : підручник / М. В. Краснова, Ю. А. Краснова. - К. : ВПЦ "Київський університет", 2021. - 191 с.
2	Екологічне право : підручник / А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін. ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с
3	Резворович К. Р. Екологічне право. К. Р. Резворович, О. С. Юнін, Р. С. Кірін / навч. посіб. : – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. – 318 с.
Допоміжна література	
1	Екологічне право України. Балюк Г.І.: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини): Навч. посібник. Вид. 2-е, виправлене і доповнене 2018. с.216.
2	Екологічне право України : курс лекцій / за ред. д-ра юрид. наук, проф. кафедри аграрного, земельного та екологічного права НУ«ОЮА» Каракаша І. І. – Одеса : 2020. – 321 с.
3	Екологічне право України. Академічний курс: підручник. Друге видання. За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. Київ: Юридична думка, 2017. 720 с
4	Екологічне право (в схемах). Альбом схем [Електронний ресурс] : наоч. посіб. / І. А. Середницька. — Одеса : ОДУВС, 2016. — 81 с.
5	Методичні вказівки для підготовки до семінарських та практичних занять із дисципліни "Екологічне право України" [Текст] : для студ. спец. 6.030401 "Правознавство" освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" денної форми навчання / Т. М. Чурилова. — Суми : СумДУ, 2015. — 29 с.
6	Чурилова Т. М., Стрельник В. В. Проблеми відшкодування шкоди навколишньому середовищу України, завданої збройною агресією Російської Федерації. Екологічне право. 2022. № 3-4. С. 91-95.
7	Міжнародний судовий форум «Судовий захист природного довкілля та екологічних прав» (м. Київ, 7 листопада 2019 року) : Збірник матеріалів. Київ, 2019. 192 с.

8	United Nations Environment Programme (2022). The Environmental Impact of the Ukraine Conflict: A Preliminary Review. Nairobi, Kenya. https://gridarendal-website-live.s3.amazonaws.com/production/documents/:s_document/989/original/environmental_impact_Ukraine.pdf?1666185564
Інформаційні ресурси в Інтернеті	
1	Портал «Судова влада». URL: https://court.gov.ua/
2	Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/
3	Екологія право Людина. URL: http://epl.org.ua/
4	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. Офіційний сайт. URL: https://mepr.gov.ua/